

SÜMEGHY Vera

Annyi regényt irtak már hasonló címmel: "Két olasz Párizsban" - vagy "Egy amerikai Rómában". Ami itt következik az csak egyszerű könyvtárosi beszámoló, de lehetne regény is az emberi gondolkodás fejlődésének fejezetéből egy jótollu író érzékeny lelkivilágán átredőlvé.

Középeurópában a budakalászi kocsi az első kerekes alkotmány

Detroit, d'éetroit, Narrows - tavak, folyók közé szorult földkeskenyület. Ide szorultam "önhibámon kívül" mint családtag, mint tanuló egy régen írodó régészeti disszertációval, ide, az írókéz indiánok egykori földjére, az indiánregényekből ismert Huron-tó vidékére.

Detroit a nyugati világ Konstantinápolya. Szinte egyedülálló csodás földrajzi párhuzam: Vizei jól behelyettesíthetők: a Fekete-tenger a Huron-tó, - a Bosporus a St. Clair folyó, - a Márvány-tenger a St. Clair-tó, - a Dardanellák a Detroit-folyó és a Földközi-tenger az Erie-tó. Nem hiába tetszett meg a franciáknak és az angoloknak, az akkor még kályhanélküli Európa innen kapta a prémet.

Az őskori indiánoknak volt reze, a mostani lakosoknak van autója. A nélkül nem is ember az ember, Detroit "rakta kerekekre a világot", így mondják ott. Középeurópában még a budakalászi kocsi az első kerekes alkotmány.

Ezzel, meg Kőkénydombi Vénusz őskori problémáival kerültem a forgó kerek városába.

Az apró zöld pázsitos, nyírfás, magnoliás kertszőnyegre helyezett kis vörös vagy fehér családházakkal teli felvégtől az alvégi belváros esti fényben óriás ékszerdobozként ható felhőkarcolós üzletnegyedéig s még tovább az egyetem-muzeum-könyvtár alkotta kulturközpontig körülbelül annyi az út, mint Budapesttől Vácig. A középén elkülönített 5 jövő- 5 menősávós csodálatos expresszútjain, ahol a gyorsforgalmat helikopter irányítja a magasból, európai szemnek szokatlanul hatalmas személy és óriás teherkocsik nyelik az irdatlanul nagy távolságokat. Mást sem látni, mint sebesen és még sebesebben forgó kereket, - közeledő fehér és távolodó vörös fényeket.

A kulturközpont

Állami egyeteme, a Wayne State University 30 000 diákot számlál hatalmas háromemeletes könyvtárral. Kiegészíti, betetőzi a jól szervezett hálózattal rendelkező városi könyvtár, a Main Library, valamint a muzeum, a Detroit Art Institute most kialakuló tudományos szakkönyvtára. E három könyvtár területileg is közel van egymáshoz. Egymás előtt emelkednek egy-egy hatalmas ut választvonalain szinte hívogatólag. Katalógusuk is kiegészíti egymást, feltünteti, hogy melyik mű, melyik könyvtárban van.

Muzeumi könyvtár

A Detroit Art Institute, azaz a muzeum könyvtára a Magyar Iparművészeti Főiskola könyvtárához hasonló anyagában. A muzeum látogatása ingyenes. Aki oda belép, beléphet a könyvtárba is, de csak délután 2-5-ig, hétfő - szombat kivételével. Nevét beírja az ajtónál elhelyezett nagy könyvbe s máris mehet a katalógushoz, a polcokhoz. Az aránylag kis teremben a könyvek szakcsoportok szerint találhatóak. A polcokról leemelt könyvet -mint a többi szabadpolcos könyvtárban- itt sem szabad visszatenni, ez a könyvtáros feladata. Külön részben, az ablak előtt vannak -szintén szabadpolcon- a művészeti folyóiratok legújabb számai. A könyvtárnak jól nyilvántartott gazdag diapozitív és reprodukciós anyaga is van.

Az olvasók zöme egyetemi hallgató, az egyetem művésznövendékei. Az egyetem Amerikában valóban Universitas, felölel mindent a testneveléstől a közgazdaságon, iparon, kereskedelmen, természettudományokon és humán tárgyakon át a művészet minden ágáig, beleértve a zenét is. Mert minden összefügg mindennel!

Minden szakágazat vagy összetartozó csoportja külön-külön álló épületben helyezkedik el. A campus, az egyetem területe hatalmas kiterjedésű. Utak, gyepek, virágos terek, autóparkolók adják sajátos ritmusát. Épületeinek egy részét Irun Jamasaki, a híres japán származású építész tervezte. Érződik is modernizált japán hatás a gyógyszerészek épületén, valamint a művészeti fakultás tava-cskás, hidas, bokros, kavicsos kis kertjén, melyre a tervező osztályok üvegfalai és a kiállítási csarnok nyílik.

A művésznövendékek második otthona a muzeum. Nemcsak a könyvtárát ülik tele, de rendületlenül rajzolgatják a muzeum műtárgyait is. Amerika, Európa, Ázsia, Afrika művészettörténetének minden jelentősebb korszaka képviselve van, pénzt, időt nem kimélő igen előnyös kiállításban.

Mindenhhez a kiállított anyaghoz tájékozódásul könyvet a muzeumi vagy az átellenben lévő városi könyvtár ad. Kiállítási katalógusokat, művészi levelezőlapokat, a legfrissebb könyveket a muzeum előcsarnokaiban működő boltokban lehet vásárolni. Itt különféle műtárgyak, festmények, szobrok, kerámia- és ékszerek másolatain kívül a legújabb könyvek kiállítása fogadja a muzeumlátogatót, aki kedvére nézegetheti, kezébe veheti, meg is vásárolhatja azokat.

A muzeum élénk társadalmi művészeti megmozdulások színhelye is. Művészeti előadások, művészeti filmek, hangversenyek, megbeszélések egymást követik. A muzeum barátok társasága gyakran rendez ebédet, vacsorát ama ünnepi csarnokban, melynek falai Diego Rivera ecsetje nyomán Detroitot mint a gépek városát, a maga lenyűgöző dinamikus életével mutatják be. A muzeum általában elegáns dámák, urak gyülekező helye.

A high society, a milliomosok előkelő társaságbeli asszonyai gyakran teljesítenek ott önkéntes szolgálatot, leggyakrabban a muzeum nevelési osztályán. Ez az egész muzeum legmozgalmasabb része. Itt szervezik, irányítják a látogató iskolások és felnőttek vezetését. Reggelenként hosszú sorban állnak a sárga iskolabuszok a főbejárat előtt. A sok gyerek kis csoportokra osztva egy-egy gyűjteményben foglal helyet. A vezető magyaráz, kérdez, bevonja őket is a beszélgetésbe, vitára, önálló gondolkodásra serkentvén a gyermekeket.

A látogatók természetesen nem kerülik el a könyvtárat sem. Az előkelő társaság asszonyai itt is feltűnnek szorgalmas önkéntes munkájukkal, de rendkívül elegáns öltözetükkel, kisebb gyémánttal, briliánszal a fülükben. Bibelődnek a régebbi folyóiratokkal, katalógus kartonokat rendeznek. Az önkéntes munka az ő kiváltságuk, de még ők fizetnek is érte muzeumi tagsági díjat.

Akaratlanul is egy itthoni kép jut eszembe: a budapesti XII. kerületi Házkezelőség könyvtára, ahová a pártbizottság egy alkalommal társadalmi munkára hívott: ragyogó rend, egyetlen könyvtáros. Ha a munka összegyűlik, "összetele-

fonálja" a környék házfelügyelőit s azok örömmel jönnek, kalákában feldolgozzák az anyagot.

Meg kell mondanom őszintén, hogy a detroiti muzeum könyvtárában nagyon sovány régészeti szakanyagot találtam. Viszont megkapó ötletességgel és életszerűen rendezik el a múlt és jelen képzőművészeti alkotásait. És még egy dolgot kell kihangsúlyoznom. A látogató minden igényét igyekeznek kielégíteni. Például: ha elfárad, olyan párnás székekben pihenhet, melyeket a legnagyobb művészek terveztek.

Ilyen művészi- és kényelmes- székek vannak a muzeum könyvtárában is. Nem egyszer láttam ezekben a székekben békésen szundikáló "olvasókat". Ez a látvány azonban ott különösebben senkit sem rendít meg. Majd felébred - véglik- és folytatja művelődését. Ha éhes megkeresheti az étkezőt; de csakis ott ehet. Dohányozni is csak az arra kijelölt helyen szabad. Ragyogó mosdókban hideg-meleg vízzel, szappannal, papírtörülközővel tisztálkodhat s felüldülve tovább élvezheti a látni-, olvasnivalókat. És mindez az "Idő pénz" hazájában!. A művelődés egyre központibb kérdés.

Városi Könyvtár

A Központi Városi Könyvtárnak (Main Library) két homlokzata, illetve bejárata van. Egyikkel, a klasszicista homlokzatával, melyre a görög bölcsek neveit vésték, -és kissé tisztelettudóan- néz szembe a Muzeummal. A lépcsőin felvonuló előtt magától nyílik a bejárati ajtó, miként mellette a kijárati ajtó is, az ellenőr előtt eltávozó léptei nyomán.

A másik, az Egyetemi Könyvtárra néző homlokzatán színes modern mozaikok, a művelődés szükségességét hangoztató felirattal. Ide érkeznek az autós olvasók s hozzák vissza a kikölcsönzött könyvek tömegét, melyekért késedelem esetén busás díjakat fizetnek. A két bejárat közrefogja a nagy katalógus-csarnokot a bibliográfiákkal. Közepén a tájékoztató könyvtáros félkör alakú emelvénye. Egyik előcsarnokában kis kiállítás, középen az egyiptomi írást szóra bíró Rosetti-kő másolatával, a másik előcsarnokban, ahol a kölcsönzés működik, hatalmas táblák mutatják a könyvtári részlegek elhelyezését, gombnyomásra kivilágosodó színes lámpás tájékoztatóval, akár csak a párisi földalatti állomásain az utjelző térkép. Itt közlik a sűrűn rendezett előadások idejét is. A katalógus csarnokból két oldalt a különgyűjtemények helységei nyílnak. Az egyikben kézikönyvek, enciklopédiák, szótárak, folytatásként a földrajzi gyűjtemény nagy mappákkal, térképekkel, utikönyvek rengetegével kisebb csoportokba helyezett asztalokkal és székekkel. Minden gyűjteménynek ott van a rész-katalógusa. Ott vannak a szakterület folyóiratai is, szembetűnően kiállítva a legfrissebb számok.

Keskeny benyilóban írógépek sorakoznak, ha valaki a szükséges szöveget ki óhajtja gépelni. A nevelés, vallás, társadalomtanulmányok gyűjteményét sok diák és tanár látogatja. A legsüppedőbb karosszékekkel, szőnyegekkel és alacsony asztalakkal "otthonosított" olvasóhelyek a szépirodalmi és ifjusági részlegben találhatóak. A természettudományi gyűjteményhez mozgólépcső visz fel. Rendkívül nagy a forgalom a közgazdasági, kereskedelmi részlegben. A legfelső emeleten mintegy ünnepélyesen megkoronázza az egész könyvtárat a kör alakú csarnokból nyíló művészeti, művészettörténeti és zenei könyvek gyűjteménye kottákkal, hanglemezekkel fejhallgatók fülkéivel.

Az előcsarnokban sűrűn váltogatják egymást a könyv és műtárggyal gazdagított művészettörténeti kiállítások.

A könyvtár reggel 9 órától este 10-ig működik, vasárnap délután is nyitva van. Diákok és tanárok, ifjak és öregek, fehérek és feketék tömegei látogatják. Ki lobogó hajjal, ki csingilingis flitteres színes sapkában üdögél a földszinti üvegfolysó délszaki növényei alatt, forgatja a könyveket, folyóiratokat. A könyvtárnak rangja van a Fordok városában. Vasárnap délután a dolgozók találkozó helye, akárcsak a múzeum a milliomosoké.

Az egész könyvtár zajtalanul, mint egy jól megolajozott kerék, úgy működik, úgy gördül a munka. A tájékoztató könyvtáros irányít, a szakkönyvtáros szobájában fogadja a szakkérdésben hozzáfutókat.

Disszertációmhoz jóval több anyagot találtam a Városi Könyvtár polcain, mint a múzeum könyvtárában. Különösen a zenei könyvek voltak hasznosak számomra, néprajzi vonatkozásaikban.

Egyetemi Könyvtár

A Wayne egyetem könyvtára modern épületben van. Három emeletes, illetve, ahogy az amerikaiak mondják, négy szintes, mivel a földszint az első szint. Két nagyjából elkülönülő csak keskeny folyósóval összekötött részből áll. Az egyik a General Library, az általános könyvtár, a másik a Kresge Science Library, vagyis a Kresge alapítvány "tudományos" könyvtár. ("Science" alatt elsősorban a természettudományt, matematikát és a műszaki tudományokat érve.)

Az általános könyvtár magját a humán-, a társadalomtudományok, a neveléstudomány alkotja. Földszintjén, az első szinten a hangsúlyt a katalógus szekrények hosszú párhuzamos sorai adják. Közöttük magas asztalok kériólapokkal, jegyzetlapokkal, hosszú láncra erősített ironokkal. Az olvasó csomagait, kabátját is ráteheti az asztalra. Mert mindent be lehet vinni a könyvtárba, Aki az elő-

csarnok forgó korlátos ajtaján bement, az már csak közepén távozhat elvonulva az ellenőr előtt. Mindenki természetesnek találja, hogy megmutatja a magánál lévő könyveket, holmikát. Fennakadás, kellemetlenség sosem volt a távozásnál. A "biztonsági szelep" mindenkor jól és udvariasan működött.

A katalógus teremből nyúlnak az igazgatósági irodák, gyarapítási, katalógizálási osztályok, az átelleni oldalon a kölcsönző sok sok kartonnal, pénzváltóval. A visszahozott könyveket a kölcsönző hely "kerítésfalába" -levélszekrény módjára- lévő nyílásokba kell helyezni. Mindenütt időt és erőt kimélő gyakorlatiasság.

A tájékoztató könyvtáros félkör alaku mellvéddel elbástyázva ül, hátamögött egy sor kézikönyvvel. Előtte és a kölcsönző könyvtáros asztalán japán módra elhelyezett pár szál virág színes kerámia tálban. A szakkönyvtárosok szobáikban tartózkodnak.

Egyenköpenyt senkin sem látni. Egyszerű, de elegáns utcai ruhában szépen fésülve rendszerint szemüvegesen jelennek meg a hölgyek az olvasószolgálatnál. A tartalmi feladatokkal járó nagy mennyiségű technikai és egyszerű ügyintéző munka szigorúan arra képesítettek kezében van. Így ez sosem megy a tartalmi munka minőségének rovására. Eredmény? egy hatalmas gúla, melynek csúcsa a haladás, fejlődés végtelenjébe furódik.

A földszinten, a katalógusszekrények mögött található a bibliográfiák. Különbéféle nemzetek különféle nyelvű alkotásai. Külön csoportosulnak a keleteurópai nemzetek bibliográfiái rövid angol kivonattal. Köztük a magyaroké és nagy terjedelemben a Szovjetunióé.

A második szinten, az első emeleten található a humán tárgyak: szépirodalom, szépművészet, zene, sport, színház, vallástörténet, filozófia. A zenei gyűjteményben kották, hanglemezek lehallgatási lehetőséggel.

A harmadik szinten, vagyis a második emeleten a társadalomtudományok: lélektan, szociológia, statisztika, politikai tudományok, kereskedelem, jog, közgazdaság, földrajz, életrajz, hírközlés, népszokások, folklór, antropológia, kormányzati és ENSZ dokumentumok gyűjteménye. A "Social studies" nagy szerepet játszik az amerikaiaknál. Az egyetemi oktatásban is egyre nagyobb teret foglal el e kérdés tanulmányozása, tudományosan feldolgozott eredményeinek alkalmazása, továbbadása. A társadalmi élet fejlődésének vizsgálata nélkül el sem képzelhetik jövőjük építését.

A könyvtárépület legfelső emeletén, a gúla csúcsán van a neveléstudomány, az "Education" irodalma.

Itt láttam meséskönyveket | lapozgató, disszertációkat böngésző szakállas öregeket egyaránt. A felvonók szüntelenül hozzák-viszik garmadával a fehér és fekete, sudár és kövér, kisportolt és rokkant, olykor tolókoksis diákokat. Kerek asztaloknál vagy egyszemélyes fülkékben magába mélyedve olvas, tanul az ifjuság. Senki sem zavarja. | "Milliók egy miatt". Milliók ezért az egyért, aki odaléphet bármelyik könyvespolchoz s pillanatok alatt belenézhet bármelyik könyvbe. Elviheti asztalához, tanulmányozhatja nyugodtan nevelő, kutató vagy egyéb munkájához. Ha akarja egész napon át reggel 8-tól este 10 óráig. Nincs ironja, papirja? Vehet az automatában pár centért. Kitért a ceruzájának hegye? Meghegyezheti a felszerelt hegyezőgépeken. Van valami ötlete, kívánsága? Bedobhatja cédulára írva a kívánság-dobozba. Ha belefárad a jegyzetelésbe vagy szüksége van fényképmásolatra, 10 cent bedobással pár perc alatt megkapja az önműködő gépből. Minden emeleten vannak telefonfülkék és ragyogó tisztaságu mosdók. Enni nem szabad a könyvtárban. Kutatni annál inkább lehet.

Kökénydombi Vénuszomhoz, antik és rönaszansz survival- és revival-jához hiányzott a legújabb régészeti irodalom. Azonban az Afroditéken, Vénuszokon és a Pannóniai Ceres-en át Michelangelóig tovaagyűrűző, tovaforgó élet tanulmányozására soha nem sejtett bőségben kínálkozott a folklór, a kelta, ir őskor ötfoku muzsikájával, művészetének görögökéhez hasonló testi-lelki kiválóságra törő, ma is élő hagyományaival. Kínálkozott a primitív társadalmak művészete, köztük Amerika földjéé meglepő európai gondolatpárhuzamaival. Bőven nyújtott számomra kiegészítő anyagot az antik és reneszansz irodalom, a vallástörténet, a különböző népek enciklopédiái, lexikonjai.

Az angol, olasz, német, francia, spanyol gyűjtemények mellett megvan a Révai lexikon is. A Magyar Tudományos Akadémia Népzenei kiadványai két-két vaskos példányban. Otthon nem volt időm beletekinteni, ott az idegen környezetben annál jobban esett. Megvannak az Akadémia 1902-1906-os közleményei is. Hazánk szülöttei: Moholy Nagy és Kepes György amerikai kiadványai a vizuális nevelésről, a mozgás természetéről és művészetéről, valamint a tudomány és művészet szerkezetéről szóló könyvei mind ott sorakoznak a polcokon.